

Alfred Jensen.

Spisal A. Aškerc.

lajšano in pospešeno občevanje po suhem in po morju, naraščajoča moč časopistva in tiska sploh in pa tisto vprav »faustovsko« hrepenenje po znanju, ki označuje našo dobo . . . vse to zbližava dandanes vkljub vsem političnim nasprotstvom vendar posamezne narode tako zelo, kakor jih v prejšnjih časih nikdar ni.

Narodopis v najširšem pomenu besede je dobil velikanski pomen. Proučava se zemlja, proučava zgodovina, folkloristika, sociologija in biologija ter gospodarsko stanje posameznih narodov. Zlasti pa se študirata književnost in umetnost.

Književnost narodova — to je cvet in plod njegovega duha, to je individualnosti njegove pečat, to je odsev njegovega bistva, je rezultat vseh njegovih socialnih razmer, obenem pa je tudi merilo njegove veljave na svetu.

In kako intenzivno, teoretično in praktično, se proučavajo dandanes književnosti! Kar se ne more čitati v izvirniku, to se čita v prevodih.

Slovani nismo najzadnji, za katere se živo zanima izobraženi svet. Ni ga dandanes omikanca, ne v starem ne v novem delu sveta, ki ne bi bil užival kakega ruskega pisatelja vsaj v prevodu. Poljska literatura ima že zdavnaj mednarodni pomen. Čehi so zlasti v novejšem času ustvarili toliko dovršenega na polju poezije, da po pravici obračajo pozornost vse Evrope nase. Takisto južni Slovani s svojo književnostjo tujim narodom niso več nikaka — »terra incognita«.

O kulturnem delu Slovanov sploh in o poedinih plemenih posebej imajo Angleži, Francozi, Lahji in Nemci že po več bolj ali manj objektivno pisanih knjig in časopisov. V novejši dobi pa so se začeli zanimati za nas tudi Skandinavci.

Najtemeljitejši preiskovavec in poznavec slovanskega sveta med njimi pa je brez dvoma Šved, čigar ime je bilo že večkrat tiskano v »Zvonu« — Alfred Jensen.

* * *

Da dobim potrebnih podatkov o življenju in delovanju Jensenovem, sem naprosil njega samega, naj mi kaj pove o sebi; obrnil sem se pa tudi na že znanega nam slavnega švedskega pesnika,

grofa Snoilskega, po rodu Slovenca, ter na uredništvo göteborgskega dnevnika »Handels-och Sjöfarts-Tidning« . . .

Alfred (Anton) Jensen je bil porojen dne 30. septembra 1859. l. v Helsinglandu na severnem Švedskem. L. 1879. se je vpisal na vseučilišču v Upsali. Od l. 1884. do 1888. pa je bil član uredništva že imenovanega lista »Handels-och Sjöfarts-Tidning« v Göteborgu. Na göteborgski in stockholmski univerzi je tudi čital po en semester o Puškinu in njegovi dobi ter o Mickiewiczu. V gothenburškem izobraževalnem zavodu za delavce pa je predaval o Dubrovniku in o Jugoslovanstvu . . .

Jensen je prepotoval že vso Evropo. Poglavitni smoter njegovega življenja pa je menda samo ta: spoznavati slovansko kulturo, slovansko bistvo. Zato je prepotoval že ves slovanski svet. Sedaj ga vidimo v Moskvi, potem v Petrogradu, kje ob Volgi, ob Dnjepru ali Donu. Črez leto dni pa potuje po Črni gori; sedi mirno v kaki cetinjski kavarni, čita »Glas Crnogorca« ali pa je v gosteh pri knezu Nikiti. Črez nekaj mesecev se izprehaja morda že po Varšavi, »interviewa« razne poljske pisatelje, jo krene v Krakov ali Lvov in natanko, duhovito in humoristično opisuje svojim Švedom, kaj je videl in slišal.

Potem gre pogledat v Turčanski Sv. Martin k Slovakom in sklepa z njimi srčna prijateljstva . . . Ne mine leto, in naš prijatelj Jensen potuje peš črez Balkan. Ogleduje si Sofijo, Plovdiv in Tirново. Napravi izlet v Kazanlik, ko lepe mlade Bolgarke baš žanjejo rože . . . V Sofiji je čisto doma; pozna dobro vse politične in literarne struje tamošnje; obišče bolgarskega pesnika Vazova in napiše celo študijo o bolgarski poeziji. Iz Bolgarije jo mahne v Carigrad, kjer s strehe švedske poslaniške palače uživa divno štambulsko panoramo. O, pa kmalu ga lahko srečamo spet kje na severu, n. pr. na »Přikopech« v zlati Pragi! Morebiti je tisti mož, ki šeta z njim po ulici, Svato-
~~pluk Čech, Jaroslav Vremeky, dr. Masaryk, Neruda, kak družik ali~~
 kaka druga znamenita oseba. Med Čehi je ravno tako doma kakor med Poljaki ali Bolgari . . . Toda srce mu ne da miru. Spet sedi v kupeju in se vozi v — Zagreb. Ko je proučil tukaj vseučilišče, akademijo, literaturo in politiko hrvaško — hajdi v srbski Belgrad! Koliko se tudi tukaj dobi snovi za zanimiv potopis! Toda — pojdemo dalje, n. pr. v Splet, v Dubrovnik ali pa v Bosno in Hercegovino! Sarajevo pozna tako kakor svoj Stöckholm, in Mostar mu je tako domač kakor Upsala, čeprav je slavno švedsko vseučiliško mesto baje dosti lepše nego hercegovinska stolica . . .

Kaj pa — na Slovenskem še ni bil Jensen? Pa že večkrat, ne samo enkrat! Pozna Ljubljano in Trst, Celje in Gorico; pozna naše politične boje, naše kulturne trude, uspehe in neuspehe; pozna precej našo literaturo, iz katere je nekaj poezij že tudi prevedel na švedski jezik . . .

Zares, pravi moderni Ahasver!

Gospod Jensen razume seveda vse slovanske jezike; nekatere tudi govori. Čita vse v izvornikih. Mene pa je prosil, naj mu dopisujem samo v slovenskem jeziku; on pa mi odgovarja v ruskem ali v nemškem jeziku.

Če se tudi v nemškem jeziku pogovarja s teboj, ne rabi nikdar nemških imen slovanskih mest; ne poreče ti: Prag, Cilli, Agram, Laibach, Triest, Görz, Moskau i. t. d. — ampak dosledno le: Praha, Celje, Zagreb, Ljubljana, Trst, Gorica, Moskva.

* * *

Alfred Jensen je vrhu tega, da je stalen dopisnik že imenovanega göteborškega dnevnika ter še drugih švedskih in finskih časnikov, spisal že celo vrsto temeljitih študij in knjig o slovanstvu in o književnostih slovanskih.

Da čitatelji razvidijo, kako obširno in vsestransko je literarno delovanje Jensenovo, kolikor se ga tiče nas Slovanov, treba, da priobčim tukaj seznam vseh njegovih spisov. Na mojo posebno prošnjo mi je gospod Jensen sam sestavil ta-le seznam:

I. »Slavia«. Kulturne slike in popotni spomini od Volge do Dunava ter od Adrije do Bospora. Dva ilustrovana krasna zvezka. 750 strani.

Drugi del tega krasnega izdanja šteje 12 poglavij. Napisi tem poglavjem se glase: 1. Skoz Železna vrata. 2. Ob bregovih Save. (Med Slovenci v Ljubljani in na Bleškem jezeru.) — 3. Pri mohamedanskih Slovanih. — 4. V južnoslovanskih Atenah. — 5. Pri »carjevem edinem prijatelju«. — 6. Skoz Črno goro. — 7. Izlet po Srbiji. — 8. Velikosrbske sanjarije. — 9. Črez Balkan. — 10. Ferdinand in Sofija. — 11. Bolgarska bodočnost. — 12. Na poti v Carigrad . . .

II. »Germani in Slovani«. Spis za švedsko ljudsko knjižnico.

III. Dve knjigi (izvirnih) poezij: »Po fjärran stig« (= »Po daljnjih potih«) in »Nya dikter« (= Nove pesmi). V njih je porabil Jensen te-le slovanske motive: »Sv. Nepomuk« (satira). — »Velika noč v pravoslavni vaški cerkvi«. — »V belih stepih«. — »Parobrod prognancev na Volgi«. — »Na Dunavu«. — »Rajsko veselje« (motiv iz Bosne). — »Ciganka«. — »Samostan na Cetinju«. — »Omer in Merima«. — »Kmetiški kralj« (Matija Gubec!). — »Margherita Spoletana«. — »Mrtvaški izprevod carjev«. — »Pet rož«. — »Črno jezero« (iz Šumave). — »Potopljeni zvon« (motivi z Bleda). — »Večer v Dubrovniku« . . .

IV. »Portreti ruskih pesnikov«. (Študije in življenjepisi.)

- V. »Narodna lirika ruska«.
- VI. »Essayi o Tolstem, Turgenjevu, Njekrasovu, Dostojevskem, Nadsonu . . .
- VII. Prevodi iz ruskih pesnikov (v metru izvornikov).
- a) Puškin (Kavkaški ujetnik, Bahčisarajski fontan, Evgen Ognjegin, Rusalka, manjše pesmi).
 - b) Lermontov (Demon, Mcyry, manjše pesmi).
 - c) Turgenjev. (Pesmi v prozi.)
 - d) Aleksij Tolstoj. (Manjše pesmi.)
 - e) Gogolj (Taras Bulba, Majska noč).
 - f) Psevdonim Mikulič (Mimočka, novela).
 - g) Saltykov Ščedrin, satirik, (Guberske črtice).
 - h) Garšin. (Povesti.) —
- VIII. Essayi o Mickiewiczu ter o pravljici o Tvardowskem (o poljskem »Faustu«).
- IX. Mickiewicz »Pan Tadeusz«¹⁾ (prevod), »Dziady«, krimski soneti, Farys, balade in romance . . .
- X. Slowacki (prevodi nekaterih njegovih poczij).
- XI Razprava o Dubrovniku.
- XII. Prevodi iz hrvaške beletristike: Petar P. Njegoš (»Gorski vijenac«²⁾), Branko Radičević, kn. Nikolaj. Ženske pjesme, Mažuranić (»Smrt Smail-age Čengijića«), Gjalski (Maričon), Sima Matavulja nekatere novele, Lazarevića dve noveli. Veselinovića črtice, Preradović (»Putnik«), Vojnović (»Psyche«, drama).
- XIII. Prevodi iz čeških pesnikov: Macha (Maj), Vrehlický (Kovař a smrt, manjše pesmi), Neruda (kosmické písně, balade).
- Svatopluk Čech (Pesmi sužnjeve, Petrklíč«³⁾), V sencu lipe, Adamiti, epos, Angelj, manjše pesmi), Erben (Štědrý den).
- XIV. Življenjepis bolgarskega pesnika in mučenika svobode, Krista Botjova, s prevodi njegovih poczij.
- XV. Ivan Vazov, bolgarski poet, s prevodi.
- XVI. Prevodi bolgarskih narodnih pesmi.
- XVII. Essay o Prešernu s sprevodi nekaterih njegovih poczij; feljton o piscu teh vrst ter s prevodi njegovega »Pevčevega groba«, »Krišne«, »Pramloče«, »Grešnika« i. dr. . . .⁴⁾

* * *

Kak pomen ima Alfred Jensen v švedski literaturi?

Grof Snoilski mi je pisal dne 23. novembra minolega leta o njem med drugim to-le:

. . . »Jensenov pomen za švedsko književnost obstoji poglavitno v njegovih izbornih prevodih slovanskih pesnikov. Objavil je celo

¹⁾ Za ta prevod mu je poljski muzej v Rapperswylu podelil štipendijo. —

²⁾ Za to je dobil častno nagrado od akademije. —

³⁾ Za to je dobil častno nagrado od akademije znanosti. —

⁴⁾ Osmero svojih najlepših spisov, med temi »Slavijo«, prevod Čechovih »Adamitov« in pa svoje popotne pesmi »Po fjärran stig« mi je g. Jensen podaril v spomin.

A. A.

vrsto takih prepesnjelj (Nachdichtungen), ki vsa pričajo o finem razumevanju ter o velikem verzifikatorskem talentu prevoditeljevem. Švedi so sprejeli te prevode s soglasnim pripoznavanjem. Tako n. pr. ga je švedska akademija znanosti, ki vkljub vsi opoziciji velja pri nas vendarle za prvo avtoriteto na estetiškem in jezičnem polju, odlikovala večkrat s svetinjami, s štipendijami za potovanje ter z drugimi denarnimi podporami.

Jensen je tudi kot izviren pesnik na dobrem glasu. Njegovi dve pesniški zbirki »Po fjärran stig« in pa »Nya dikter« prešinja duh, ki ima marsikaj sorodnega s slovanskimi pesniki: vroče hrepenenje po svobodi, globoko sočutje, bridko satiro. Oblika njegovih pesmi je plemenita in nežnočutna, kakor se da to od prevoditelja Puškina in drugih slovanskih pesnikov pričakovati . . .

Poglavitno delo Jensenovo pa je njegova »Slavia« v dveh knjigah (1897 in 1898). Prva knjiga obsega kulturne in življenske slike iz Rusije, Poljske in Česke; druga pa nam opisuje Jugoslovane, med temi n. pr. tudi vas Slovence. Vse je opisano mično in zanimivo.

Šele Jensen je s svojo »Slavijo« podaril švedskemu čitateljstvu na svoje večletne izkušnje oprto živo barvano podobo slovanskega življenja. V ti svoji knjigi nam Jensen predočuje tudi razne slovanske voditelje in znamenite osebe na duhovit način« . . .

Tako presoja Jensena grof Snoilsky, ki se mi je v tem pismu podpisal kot moj »rojak« in tovariš (po peresu) . . .

Urednik göteborgskega dnevnika »Handels-och Sjöfarts-Tidning«, g. Henrik Hedland, mi je tudi pisal dne 3. decembra m. l. o literarnem delovanju Jensenovem.

Kakor grof Snoilsky, poudarja tudi Hedland veliko književno vrednost Jensenovih prevodov iz slovanskih literatur; našteva njegove spise; omenja, da je njegova »Slavija« znamenito delo ter hvali njegove za skandinavsko književnost epohalne »Portrete ruskih pesnikov«. »Ta knjiga« — piše urednik Hedland — »bi se lahko imenovala nekaka popularna književna zgodovina ruska« . . .

O izvirnih poezijah Jensenovih mi je pisal imenovani urednik:

»Ti zbirki sta pri nas jako priljubljeni. Globoko čuvstvo, originalni motivi, značilno radikalno mišljenje avtorjevo, ki obdeluje socialna in politična vprašanja . . . živahna dikcija in lepa poetična oblika — to so svojstva Jensenovih pesmi.« »Jensen je« — ga dalje karakterizuje uredništvo — »jako marljiv sotrudnik in dopisnik švedskih in finskih časnikov. Iz Berlina, z Dunaja, iz Rusije, Poljske,

Hrvaške, Dalmacije, iz Bosne in Hercegovine, iz Črne gore, Srbije in Bolgarije nam je doposlal že brez števila potopisov in člankov.«

Gospod Jensen je častni član narodnega muzeja poljskega v Rapperswylu ter imetnik bolgarskega reda za »народна заслуга« . . .

* * *

Želimo, da bi temeljiti poznavavec slovanskih razmer, naš prijatelj g. Jensen, še mnogo let zdrav in čil opravljal svojo plemenito misijo: seznanjati škandinavski sever s slovansko literaturo in kulturo. Saj ne samo med sorodnimi plemeni, ampak tudi med tujimi si narodi naj bi veljala deviza: »Spoznavajmo se!« . . . Tako medsebojno spoznavanje razpršava predsodke, navaja k vzajemnemu spoštovanju; to pa vodi k strpnosti, k prijateljstvu, k ljubezni, k pravi humaniteti. Naj dela g. Jensen še poslej kot pionir velike ideje človečnosti! V to ime mu kličemo srčni švedski: »Skol!« (Na zdar!) . . .

Moje slovo.

V
 etrc je leden pihljaj,
 mesec za oblaki spal.
 Meni je oko rosilo,
 milo mi srce tožilo,
 ko slovo sem domu dal.

Nihče ni se žalostil,
 ne v slovo mi ni napil.
 Le moj upnik brez pardona
 spremil me je do vagona,
 Ko sem tožen se slovil . . .

Vojanov.

Zakaj?

A
 h prej . . . Če srečal jo je le,
 je bil vesel;
 pogled njen divni
 ga je razvnel.

A zdaj . . . pa če jo sreča kje,
 ozre se v stran;
 in gre tam mimo
 kot nepoznan . . .

Če sta pa govorila kaj,
 ah, kot v nebo
 bi zrl, se zdelo
 mu je lepo.

Haha! Zakaj tako? Zakaj . . .
 Ej, govore,
 Da radi zibelke
 boli srce . . .

Laščan.

